

Çağdaş Sanatta İleri Dönüşüm ve Çöpün Olanaklarını Keşfetmek

Explore the Opportunities of Transformation and Waste in Contemporary Art

Serap YILDIZ İLDEN¹
Sena SARICA²

¹Kastamonu Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Sanat Eserleri Konservasyonu ve Restorasyonu Bölümü Kastamonu, Türkiye

²Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı, Kastamonu, Türkiye

ÖZ

Ekolojik sanatın, dünya ile ilgili ekolojik sorunlara çözüm aramak ve farkındalık yaratmak için sanatı bir aracı olarak kullandığı bilinmektedir. Bu kapsamda kullanılan yöntemlerden biri olan ileri dönüşümün önemine değinilmesi gerektiği görülmektedir. İleri dönüşüm atık oluşumunu azaltan sürdürülebilir bir yöntem olduğundan, ekolojik sanat ve ekolojik sürdürülebilirlik başlığı altında daha fazla gündeme gelmesi gerekmektedir. Aynı zamanda çağdaş sanat pratikleri ile uyumlu bir sanatsal üretim yöntemi olarak, sanatçılar tarafından sıklıkla tercih edildiği bilinmektedir. 1960'lı yıllarda ortaya çıkan arazi sanatının, ekoloji ile ilgili konuları sorunsallaştırarak çalışmalar üreten bir kolunun ekolojik sanat olarak anıldığını söylemek mümkün olacaktır. Ekolojik sanat kapsamında farklı yöntemler kullanılarak pek çok çalışma gerçekleştirilmektedir. Makalede, ileri dönüşümün daha iyi anlaşılması ve bir sanat pratiği olarak daha fazla kullanılması için birkaç örnek sanatçı seçilmiştir. Konuyu en iyi ifade ettiği düşünülen sanatçılar olan Kimberly Garland, Sarah Meyers Brent, Yulia Shtern ve Darice Brown'un çalışmaları incelenerek, çalışmalar üzerinden ileri dönüşüm konusu ele alınmıştır. İnceleme gerçekleştirilirken, literatür tarama ve görsel araştırma yöntemlerinden eser analizi yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekolojik sanat, ileri dönüşüm, çağdaş Sanat, ekolojik problemler

ABSTRACT

It is known that ecological art uses art as a tool to seek solutions to ecological problems related to the world and to raise awareness. It is seen that the importance of upcycling, which is one of the methods used in this context, should be mentioned. Since upcycling is a sustainable method that reduces waste generation, it should be brought to the agenda more under the title of ecological art and ecological sustainability. It is also known that it is frequently preferred by artists as an artistic production method compatible with contemporary art practices. It will be possible to say that a branch of land art that emerged in the 1960s, which produces works by problematizing ecology-related issues, is called ecological art. Many studies are carried out using different methods within the scope of ecological art. A few exemplary artists have been selected in the article to better understand upcycling and use it more as an art practice. The works of Kimberly Garland, Sarah Meyers Brent, Yulia Shtern, and Darice Brown, who are thought to express the subject best, are examined and the subject of upcycling is discussed through the studies. During the examination, the artifact analysis method, one of the literature scanning and visual research methods, was used.

Keywords: Contemporary art, ecological art, ecological problems, upcycling

Giriş

21. yüzyılda dünyanın en büyük sorunlarından birinin ekolojik problemler olduğu bilinmektedir. Kuşkusuz söz konusu sorunları dile getirmenin yollarından biri sanattır. Bu nedenle pek çok sanatçı, ekolojik kaygılarını dile getirmek, daha çok insana ulaşıp toplumu bilinçlendirmek için kendilerini en iyi ifade ettikleri şey olan sanata yönelmişlerdir. Bunu yaparken pek çok farklı yöntemi kullanmak mümkün olduğu görülmektedir. Günümüzde bu yöntemlerden birinin ileri dönüşüm olduğu bilinmektedir. İleri dönüşüm terimi, geri dönüşümün aksine kimyasal işlem yapılmaksızın, atık nesnelerin yeniden kullanıma hazırlanmasıdır. Atık nesnenin yeniden kullanılabilir olması ekolojiye fayda sağlarken, bir nesnenin yeni bir bağlamda sergilenmesi ve bu meydana gelirken atık nesnenin kullanılması ise ekolojik sanat

Geliş Tarihi/Received: 22.06.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 22.12.2022

Yayın Tarihi/Publication Date: 30.03.2023

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Serap YILDIZ İLDEN

E-mail: serapyildiz55@hotmail.com

Cite this article as: Yıldız İlden, S., & Sarica, S. (2023). Explore the opportunities of transformation and waste in contemporary art. *Art and Interpretation*, 41(1), 82-89.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

kapsamında üretilmiş olduğunu göstermektedir. Bu anlamda sanatsal faaliyet gerçekleştirirken dünyaya dair olumlu adımlar atılıyor olması, ileri dönüşümün, ekolojik sanatın temel anlatısı ile örtüşmekte olduğunu düşündürmektedir. Zira bir nesnenin yeniden ve farklı bir bağlamda kullanılması günümüz sanatında sıklıkla görülürken, ekolojik sanatta da yer almaktadır. Bu nedenle az bilinen bir yöntem olan ileri dönüşümün ekolojik sanat başlığı altında belirtilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Atık problemine çözüm sağlayacak ve farkındalığı arttıracak yöntemin pek çok sanatçı tarafından kullanıldığı ve başarılı sonuçlar verdiği bilinmektedir. Yöntemin, atık oluşumunu doğrudan azaltmamakla birlikte artmasını engellemekte ve bilinç oluşturmada faydalı olduğu görülmektedir. Sanatçıları, nesnelere olanakları üzerinde yeniden düşünmeye iten ileri dönüşümün çağdaş sanatta zamanla öneminin artacağı düşünülmektedir.

Çağdaş Sanatta İleri Dönüşüm

Teknolojinin gelişmesi ve sanayileşme ile birlikte dünya üzerine üretimin ve dolayısıyla tüketimin arttığı bilinmektedir. Bilinçsiz tüketim ise doğrudan atık sorununu meydana getirmektedir. Zamanla atıkların kontrol edilemez boyutlara ulaşması ile birlikte çözüm için pek çok farklı kavram devreye girmiştir. Bahsi geçen çözüm yollarından birinin geri dönüşüm olduğu bilinmektedir. Ancak geri dönüşümün maliyeti ve kapsama alanı düşünüldüğü gibi sonuçlanmadığından, konu ile ilgili insanlar tarafından farklı yollara başvurulması gerekmiştir. Bu bağlamda çözüm olarak sürdürülebilirlik kavramının devreye girdiği bilinmektedir. Ekolojik anlamda sürdürülebilirlik, kullanılan nesnelere tüketilip bir kenara atılması değil, dönüşüme ve doğaya uygun olmasına dikkat etmek ve bu yönde hareket etmek anlamına gelmektedir (Atıl ve ark., 2005). Söz konusu başlığın altındaki kavramlardan biri de ileri dönüşümdür. İleri dönüşüm, kullanılmış ve atık niteliğindeki nesnelere dönüştürülmesi ve yeniden kullanılmasına anlamına gelmektedir. İleri dönüşüm yapmaktaki asıl amaç, nesneyi hammaddeye dönüştürmeden onu çöp olmaktan kurtarmak ve farklı bir bağlamda yeniden değerlendirmektir. İleri dönüşüm geri dönüşüme göre avantajlı sayılmaktadır. Nitekim geri dönüşüm maliyetli ve yüzde yüz sonuç vermeyen bir yöntemken, ileri dönüşüm daima çözüm sağlayabilecek bir yöntem olarak görülmektedir. İleri dönüşüm uygulanacak nesnelere ilk kullanım amacından farklı kullanılabilir. Örneğin, kulbu kırılmış bir bardağın çöpe atılmak yerine kalemlik olarak değerlendirilmesi, ileri dönüşüm sayılmaktadır. Bu sayede nesne ömrünü doldurana kadar pek çok farklı şekilde bağlamı değiştirilerek yeniden ve yeniden kullanılacaktır (Dal & Cengiz Gökçe, 2019).

Çağdaş Sanatta Çöpün Olanaklarını Keşfetmek

Darice Brown

Darice Brown, günlük hayatta çöp sayılabilecek nesnelere yeni manzaralar tasarlamaktadır. Günlük yaşamda kullanılmış ve atık haline gelmiş bir nesneyi yeniden kullanmak, o nesneye iki farklı açıdan olanak sağlamak anlamına gelmektedir. Olanaklardan biri ileri dönüşüm yapmış olmak bir diğeri ise nesnelere içindeki potansiyelin farkına varmak olarak sıralanmaktadır.

Darice Brown "Öldürücü Olmayan" adlı çalışması çalışması hakkında, diğer insanların önemsiz gördüğü nesnelere farklı bir potansiyel ve güzellik bulduğundan söz etmektedir. Çalışmasında çevresinde atık olarak bulduğu karton, kağıt, gazete, gıda ambalajı gibi malzemelerin olanaklarını deneyerek onları yeniden hayata döndürmektedir. Yeni bir manzara tasarlamak onun çalışmalarının temel yapı taşlarından biri olmuştur bu bakımdan üretim süreci ve kullanılan malzemeler önem kazanmıştır. Sanatçı

üretim yaparken deneyerek ve malzemenin olanaklarını keşfetmeye çalışarak ilerlemektedir. Ortaya çıkarmadan önce kendisi için de gizemli olan yeni ve eşsiz yapılar üretmek malzemenin dönüşümünün etkisini gözler önüne sermektedir. Sanatçının çalışmaları küçük boyutlarda yapılar ile benzeşmektedir bu açıdan bakıldığında dengesini tam olarak sağlayamamış mimari yapıların kentlerin değişim ve dönüşümünden etkilendiği çıkarımını yapmak mümkündür. Sanatçı gündelik eşya olarak kullanılan atık malzemeleri bir araya getirerek farklı bir yapıya dönüşmelerine izin vermektedir. Çoğunlukla mimari yapılardan esinlenilmekte ve bu tasarımlar küçük boyutlardaki binalara benzemektedir. Çalışmaların önemli bir kısmı, kendi oluşum süreçleri içinde yeni bir kurgusal ortam içinde var olmuş olmalarıdır. Söz konusu heykeller boyutları, şekilleri, renkleri ve üretim teknikleriyle bu dünyaya ait olmayan tümüyle sanatçının zihninin ürünü olan yapılar olarak görülmektedir. Sanatçı Öldürücü olmayan serisiyle ilgili "Güncel olayları engellemeye çalışsam da, bir şekilde işime sızdılar. Her yapı dengesiz ve sallanmaya başladı" şeklinde bahsetmiştir. Bu açıklama günümüz dünyasının özellikle ekolojik anlamda kendi kendisini tüketen bir süreçte olduğu ve atıkların yakın gelecekteki olumsuz etkilerinin pek çok canlıların hayatını olumsuz etkileyeceği yönünde yorumlanması mümkündür. Bahsi geçen dengesizlik insan davranışları ya da dünyanın doğal dengesinin bozulmasının bir yansıması olarak görülebilecektir. Dünyadan etkilenen sanatçının ekolojik problemlere değinmesi durumunun, sürecin doğal bir sonucu olarak aktarılması mümkündür. (URL-3, t.y.)

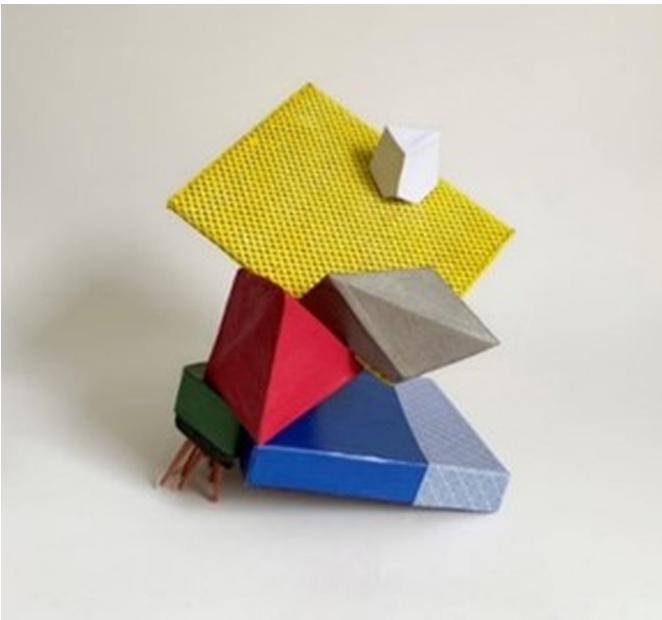
Brown'un bir diğer çalışması "Yakın Geleceğin Manzaraları" üst başlığıyla gerçekleştirdiği manzaralarından meydana gelmektedir. Söz konusu manzaralar ana temasından da anlaşılacağı üzere yakın gelecekte insanların karşılaşacakları manzaraların küçük birer temsili olarak tasarlanmıştır. İnsanların duyarsız etkinliklerinden doğanın olumsuz etkilenmesi sonucunda doğada meydana gelecek her türlü tahribatın yakın gelecekte insanları etkileyeceği bilinmektedir. Sanatçı da bu bilgiyi kendi üretim tarzıyla harmanlayarak yeniden sunmaktadır. Manzaralar insanların tarım, hayvancılık, madencilik gibi uğraşlarından etkilenerek çalışılmıştır. Bunu yaparken kağıt, karton, plastik, demir, yün, boya, yaprak gibi çeşitli malzemelerden faydalandığı bilinmektedir. Malzemelerin doğal ve yapay malzemelerden karışık olarak seçilmiş olması tesadüfi değildir, sanatçı bilinçli olarak günümüz yaşantısını daha net aktarması açısından doğal ve yapayın iç içe geçmiş bir karışımını sunmak istemiştir. Çalışmadaki malzemeler ayrılamaz şekilde bütünleşmiş ve doğal yapay ayrımı yapmayı engelleyecek şekilde doğal kullanılmıştır. Bu durum günümüz dünyasında plastik ve çeşitli atıkların da hayatımıza farketmeden ve çok fazla dahil oluşunu simgelemektedir. Çalışmalardaki manzaralar tahrip olmuş birtakım yeryüzü şekilleri ve doğal kaynakların küçültülmüş versiyonlarıdır. Günümüzde insanlığın artan tüketimi ile birlikte kaynakların tükendiği manzaralar, gerçek hayatta yaygın hale gelmiştir. Sanatçının resmi web sitesinde bu çalışma adına vurguladığı nokta, doğanın insan eliyle değiştirildiği, bu değişimin dünyayı tanınmaz hale getirdiği ve bu işlemin tümüyle yalnızca insan yararına olduğu yönündedir. Çalışmaları yapmasındaki nihai amacın yakın zamanda karşılaşılacak ve halihazırda karşılaşmakta olan manzaralar ile izleyiciyi erkenden karşılaştırmak ve bu karşılaşma sırasında bir farkındalık oluşturmak olduğu bilinmektedir. Atık malzemeler üzerinden kurgulandığı için sanatsal üretim yönteminin ileri dönüşüm olduğunu söylemek doğru olacaktır. Sanatçı ileri dönüşüm yaparak geleceğin manzaralarını tasarlamıştır, tasarlanan heykeller doğa ve insan arasındaki ilişkinin yıkıcı sonuçlarını gözler önüne seren belge niteliğindedir (URL-3, t.y.).

Görsel 1.
Off-Kilter I (Darice Brown, 2020) 12" x 11" x 7".

Kimberly Garland

Kimberly Garland'ın "Tüm Plastikler 0" adlı çalışması plastik atıkların bir araya gelmesinden oluşmaktadır. Renkli plastik parçaları bir yapı haline getirilmiş ve denge sağlanmıştır. Plastiklerin birleştirilmesinde silikon kullanıldığı göze çarpmaktadır. Çeşitli çocuk oyuncakları, renkli şeritler üst üste eklenerek kendi formlarını kaybetmiş ve yeni bir forma kavuşmuştur. Herhangi bir nesnenin diğer nesnelerle bir araya getirilmesi sonucunda yeni bir anlama kavuşması çağdaş sanat üretimi yaklaşımlarından biri olarak bilinmektedir (Barrett, 2019). Karmaşık bir nesne

Görsel 2.
Off-Kilter II (Darice Brown, 2020) 8" x 9" x 8".

Görsel 3.
Off-Kilter VI (Darice Brown, 2020) 10" x 9" x 4".

topluluğu haline gelen yapıt, çöpü yeni bir anlatımla göstermeye başlamıştır. Sanatçının ifade ettiği şekliyle çalışma, toplumun plastik nesneler ile olan etkileşiminin sorgulanması olarak

Görsel 4.
Off-Kilter III (Darice Brown, 2020) 8" x 6" x 4".

Görsel 5.

Landscape I (Darice Brown, 2021) 2" x 10" x 6".

tanımlanmaktadır. Sanatçı, tek kullanımlık plastiklerin toplumun belleğindeki yerine işaret etmektedir. Sürekli olarak karşılaşılan plastik materyal reklamlarının bireyleri tüketime ittiğine özellikle değinmektedir. Sanatçı "Bizden daha uzun ömürlü olmalarına rağmen, bu eşyaları tek kullanımlık olarak değerlendiriyoruz" şeklinde çalışmasının temasını belirtmektedir (URL-1, t.y.). Sanatçının plastik tüketimine karşı söylemleri onun ekolojik sanatla olan bağlantısını arttırmaktadır. Sanatçının, plastiğe alışma ve ona bağımlı hale gelme durumunun bir çeşit eleştirisi olarak plastik heykeller tasarladığını söylemek mümkündür. Bunu yaparken ileri dönüşümü bir üretim yöntemi olarak kullanması göze çarpmaktadır.

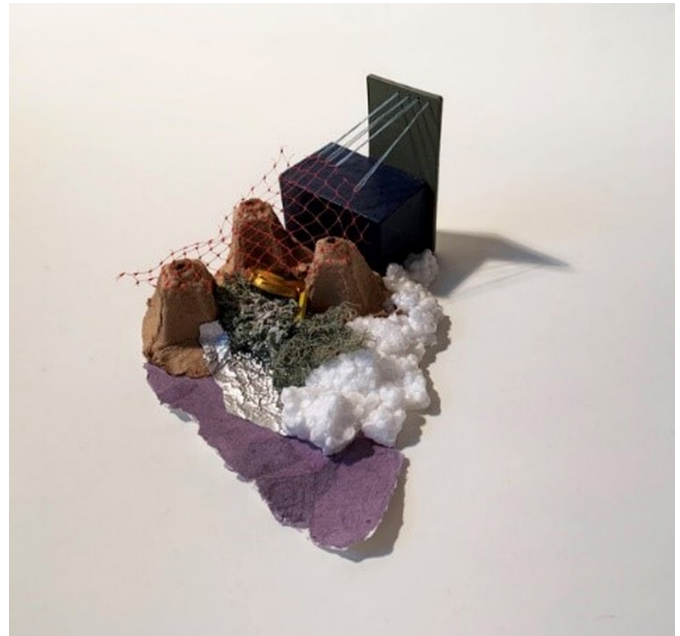
Sarah Meyers Brent

Sarah Meyers Brent atık malzemelerden özgün heykel ve enstalasyonlar yapan bir sanatçıdır. Sanatçının ifade ettiği şekliyle hayata dair bütün karmaşa ve çılgınlık onun çalışmalarının temelini oluşturmaktadır. Brent aynı zamanda anneliğin de sanatsal yaratımlarında etkili bir unsur olduğunu belirtmektedir. Yaşama dair ne varsa sanatçının çalışmalarında görmek mümkündür. Çevresindeki materyallerin içindeki güzellik olanaklarını keşfetmekte olduğunun altını çizmektedir. Bu nedenle materyal olarak, atölyesinde ve evinde bulunan atıkları kullandığı bilinmektedir. Malzemelerdeki güzelliği keşfederken onların sanat nesnesine dönüştüğünde de hayatın içinde olduğu gibi büyüme-çürüme

Görsel 6.

Landscape V (Darice Brown, 2021) 3" x 10" x 7".

Görsel 7.

Landscape II (Darice Brown, 2021) 3" x 8" x 5".

Görsel 8.
All Plastic Is O (Kimberly Garland, 2021).

ilişkinin sürdürmesi gerektiğini belirtmektedir. Brent'e göre, günlük yaşantıya dahil olan nesnelere, sergilendiğinde de hayatın içinde oldukları kadar dinamik ve canlı olmalıdır (URL-2, t.y.)

Sanatçı resim ve grafik gibi iki boyutlu alanlarda çalıştıktan sonra daha fazla özgürlüğe sahip olması gerektiğini düşünmüş ve üç boyutlu çalışmalara yönelmiştir. Yapmış olduğu enstasyonlardan biri olan "Güzel Çürüme" adlı çalışması hakkında *akma, sızma ve dışa vurma* temalarının hakim olduğu belirtilmektedir. Çalışmada kumaş, tel, akrilik ve köpük kullanılmıştır. Sanatçının heykel ve enstasyonlara yöneldikten sonra pek çok malzemeyi bir arada kullandığı bilinmektedir (Temin, 2018). Çalışmanın izleyiciye, çürümenin doğasının nasıl değiştiğine dair bir yorum yapma olanağı sağladığını söylemek mümkündür. Sergi alanının çürümeye dahil olması, mekanın kalıcılığını ve nesnelere varoluşlarının değişimi yeniden hatırlattığı, şeklinde yorumlanmaktadır.

Sanatçının ifadesiyle "Çalışmamın anlamını önceden çizmiş bir sanatçı olmasam da, anneliği çevreleyen duygular, politik iklimle ilgili endişeler ve çevrenin tahribatıyla ilgili korkular da dahil olmak üzere düşündüğüm her şeyi ona getiriyorum", çalışmalarının konularını belirlemede izlediği yol belirtilmiştir (URL-2, t.y.). Sanatçının günlük yaşamına dahil olan bütün konuları ele alış şeklinin bir çeşit günlük tutmaya benzetilmesinin mümkün olduğu

Görsel 9.
All Plastic Is O (Kimberly Garland, 2021).

Görsel 10.
Beautiful Decay (Sarah Meyers Brent, 2016) 208" x 120" x 36".

Görsel 11.
Beatiful Mess III (Sarah Meyers Brent, 2018) 108" cm 85" cm 65" cm.

görünmektedir. Günlük yaşantı sonucunda meydana gelen çöplerin yeniden kullanılma olasılığı üzerinde çalışılması ve onlarda yeni bir güzellik bulunmasının ileri dönüşüm kavramıyla doğrudan bağlantılı olduğu bilinmektedir.

Görsel 12.
A Portrait of a Woman and A Mother During a Pandemic (Sarah Meyers Brent, 2021) 23" x 13" x 12".

Görsel 13.
African Pied Crow (Yulia Shtern, 2019) 6 x 7 x 2,25.

Brent'in kendisine ve çevresine dair ne varsa doğrudan çalışmalarına yansıdığı görülmektedir. Yaşam ve sanat arasındaki ince çizgide yer bulan çalışmalarının, çoğu insan için oldukça tanıdık olduğu tahmin edilmektedir. Günlük olarak pek çok insanın kullandığı ve çöpe attığı malzemelerin sergilenmesi, sergi alanında izleyicinin çöpe gönderip unuttukları ile buluşması anlamına

Görsel 14.
Cassandra (Yulia Shtern, 2020) 23,25 x 15 x 14,50.

gelmektedir. Bu bakımdan izleyicinin hem çöprü yeniden hatırlaması hem de hayata dair böyle şeffaf çalışmaların karşısında yaşamı yeniden düşünmesi beklenmektedir. Bir çerçevenin içinden izleyicinin bulunduğu alana dahil olmaya başlayan çalışma “Güzel Karışıklık III” bireysel ve toplumsal anlamda tüketimi sergilediği yorumunu yapmak mümkündür. Brent’in çalışmasındaki karmaşanın yaşamın kendisinden kaynaklandığı fiziksel olarak görüldüğü gibi tinsel anlamda da izleyiciye yansımaktadır. Bir karmaşa içinde sergi salonuna dökülen çöpler kendi içinde bir düzene de sahiptir. Bu durum ise çalışmanın bilincini yansıtmaktadır.

Brent’in çalışmalarında büyüme, çürüme ve annelik kavramlarını ele aldığı bilinmektedir. Annelik onun yaşamını büyük ölçüde etkilemiş ve sanatsal üretimlerine de yön vermiştir. Hayatın cılgınlığı ve öngörülemez oluşu onun için annelik ile birlikte yeniden sorgulanacak durumlar oluşturmaktadır. Sanatçının iki çocuk sahibi olduğu bilinmektedir. çocuklarının büyüme süreciyle birlikte sanatçının üretimi için hammadde ihtiyacı doğal olarak çocuklarının küçülen ve zamanla kullanılmayan eşyaları sayesinde tamamlanmıştır. “Pandemi Sırasında Bir Kadın ve Bir Annenin Portresi” adlı heykel çalışması diğer çalışmalarda olduğu gibi kaos barındırmaktadır. Annelik ile birlikte kontrolü kaybetme ve biraz dağınık hale gelmenin atık nesnelere yansımalarının, çalışmanın ana teması olarak belirtilmesi yanlış olmayacaktır. Burada yansıtılmak istenen duygunun açıkça izleyici tarafından algılandığını söylemek mümkün olacaktır. Bununla birlikte çalışma karmaşık, fıskırışmış, kontrolsüz ancak kendi içinde düzenli görülmektedir. Annelikle birlikte denge kavramının da çalışmalarına dahil olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bir canlıdan sorumlu olma içgüdüğü ile birlikte çevreye karşı duyarlılığın da artmış olduğu tahmin edilmektedir (URL-5, 2018).

Yulia Shtern

Yulia Shtern ileri dönüşümü, sanatsal üretim yöntemi olarak belirlemiş bir sanatçıdır. Shtern bilinçsiz tüketim sonrası yaşanan tahribat sonucunda dünyaya ve içindeki canlılara verilen zararın sonuçlarının bilincindedir. Bu nedenle çalışmalarının ana konusu ile çalışmalarını üretme yöntemi aynı doğrultudadır. Dünyaya insanlar tarafından verilen bir zararın sonucu bazı canlı türlerinin yok olması olmuştur. Sanatçı yapmış olduğu pek çok heykelde bu konuyu ele almıştır. Shtern bu durumu şöyle açıklamıştır “*Toplumun bütün dertlerini ön plana çıkarmada ve iyileştirmede sanatçıların rol ve sorumlulukları olduğuna inanıyorum*” (URL-6, t.y.). Bu açıklama ile birlikte sanatçının, sanatın gücünün toplumu değiştirmede etkili olacağını düşündüğü anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra ön plana çıkarma ve iyileştirme kavramları başlı başına önemlidir. Ekolojik sanatın ve ileri dönüşümün nihai amacı da bu yönde olmuştur. Sanatın öne çıkarma ve görünür kılma özelliğinin, ekolojik problemlerin çözülmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Sanatçının toplum bilincinin ve empati duygusunun oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Nitekim kendisinin açıklamaları ve çalışmalarından okunan gerçek bunu açıkça ortaya koymaktadır.

Nesli tükenmekte olan hayvanları konu olarak ele aldığı çok sayıda heykellerinden biri, “African Pied Crow” adlı çalışmasıdır. Bu çalışma nesli tükenen bir dizi hayvan heykelinden oluşan Mini Hayvanat Bahçesi Serisinden bir çalışmadır. Bu heykeller doğaya zararlı olmayacak bununla birlikte yarar sağlayacak bir yöntemle üretilmiştir. Bahsi geçen yöntem, ileri dönüşüm olarak bilinmektedir. Bu heykel için ileri dönüşüm yapılırken ip, plastik, karton gibi malzemeler kullanılmıştır. Toplumun günlük yaşantılarında unutmış olduğu gerçeği yeniden hatırlatmak üzerine üretilmiştir.

izleyiciyi, sorumlu olduğu zalimliğin bir parçası haline getiren Shtern, sanatını bir çeşit yüzleşme aracı olarak kullanmaktadır. Heykel yapımında çürüme yok oluş ön plandadır ve bu durum özellikle yansıtılmaktadır. Satışa sunulduğunda da kuş türünün bilgilerinin yer alması kapitalizmin çarkları içinden bir haykırış olarak yorumlanmıştır (URL-7, t.y.).

Sanatçının bir diğer heykeli ise “Cassandra” adında bir zürafa, Heykeli yapılan zürafa türünün yaşam alanı yetersiz ve giderek daha kötü hale gelmekte bununla birlikte bir diğer yaşamsal tehdit ise kaçak avlanma olarak bilinmektedir (URL-4, t.y.). Canlı türlerinin yaşamlarının tehlikede olmasının temel nedeninin insan kaynaklı olduğu bilinmektedir. Sanatçının bu türlerle ilgili çağrısı, izleyicinin birlikte dünyayı paylaştığı hayvanları tanıması ve onların yaşamı için üzerine düşen görevi yerine getirmesi şeklindedir. Hayvanların neslinin tehlikeye girmesi iklim krizi, doğanın tahribatı, küresel ısınma gibi sorunlarla ilişkilidir. Söz konusu hayvanların sayısının oldukça fazla olduğu bilinmektedir. Yalnızca Shtern’in yapmış olduğu 40’dan fazla heykel bulunmaktadır. Bu acı rakamlar gün geçtikçe artmaktadır. Bu nedenle sanat izleyicisinin ileri dönüşümle üretilmiş heykellerle karşılaşmasının, söz konusu canlıların avantajına olacağı düşünülmektedir. Ekolojik probleme dikkat çekmek, sanatsal üretimde de atık oluşumunu azaltmak çöprü sanatsal malzeme haline getirmek sanatçının doğaya karşı sorumluluğunu yerine getirme ve sanatsal anlamda kendini ifade etme şekli olarak görülmektedir (URL-6, t.y.).

Sonuç

Dünyayı etkisi altına alan olumsuz insan davranışlarının sonucunda, bu durumu değiştirmek adına bugüne kadar, birtakım eylemler yapıldığı ve çeşitli kavramlar üretildiği bilinmektedir. Bunlardan biri olan çevresel sürdürülebilirlik kavramının alt başlıklarından biri olan ileri dönüşüm, dünyanın geleceği için çok önemliken, insanlar tarafından, geri dönüşüme kıyasen daha az bilindiği belirtilmektedir. Bu kavramın daha yaygın hale gelmesi için kullanılacak en iyi yöntemlerden birinin sanat olduğu ön görülmektedir. Sanatın, insanların ekolojik problemlerin farkına varması için kullanılması ile sıklıkla karşılaşılmaktadır. Atık nesnelere yapılan heykel ve enstalasyonlar üreten sanatçıların, farklı türlerde ve kendilerine özgü ürettikleri çalışmalarının ortak paydasının ileri dönüşüm olduğu saptanmıştır.

Bir malzemenin eski kullanım amacından çıkarılması ve yeni bir bağlamda sunulmasının, günümüz sanatının üretim anlayışıyla uyumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte çalışmaların sanatsal anlamda eşsiz ve dünya için anlamlı oldukları görülmektedir. Pek çok insan tarafından önemsenmeyecek bir malzeme olan çöpün farklı metotlarla nasıl yaşama dahil edilebileceği farklı yollarla gösteriştir. Çöpün olanakları zorlanmış ve insanların bakış açısı değiştiğinde, sıradan bir çöpün sanat eseri olabileceği görülmüştür. Çöpteki olanakları görmeyi amaçlayan sanatçıların bu durumu doğru şekilde kullanabildiklerinin altı çizilmektedir. Aynı zamanda izleyicinin kendi çöpüyle sanat galerisinde karşılaşması bir çeşit yüzleşme olduğu bilinmektedir. Bu sayede ekolojik problemlerden atık sorununun yeniden düşünülmesinin sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Sanatçıların ekolojik problemlere değiniyor olmasının, doğaya verilen zarar sonrası bir duyarlılık ve sorumluluk bilinci olduğu görülmüştür. Plastiklerin yapaylığı ve bu yapaylığın insanları ne kadar rahatsız edebileceği yeniden sorgulanmış ve bu nedenle plastik malzemenin ve ileri dönüşümünün önemsendiği görülmüştür. Sanatçıların, ekolojik problemleri çözebilmek için öncelikle onları görünür kılmayı amaçladıkları ve bu nedenle üretim yaptıkları görülmektedir. Aynı

zamanda ekolojik sanatla ilgilenen sanatçıların tümünün sanatın gücüne inandıkları ve bu gücü kullanmak için üretim yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Her sanatçının kendi anlatısını ve tarzını ileri dönüşüm yaparak aktardığı görülmektedir. Anlatılmak istenen konu değişse de kullanılan yöntemin aynı kaldığı ve ileri dönüşümün bu şekilde evrensel bir ifade yöntemi olması gerektiği düşünülmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir – S.Y.İ., S.S.; Tasarım – S.Y.İ., S.S.; Denetleme – S.Y.İ., S.S.; Kaynaklar – S.Y.İ., S.S.; Malzemeler – S.Y.İ., S.S.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi – S.Y.İ., S.S.; Analiz ve/veya Yorum – S.Y.İ., S.S.; Literatür Taraması – S.Y.İ., S.S.; Yazıyı Yazan – S.Y.İ., S.S.; Eleştirel İnceleme – S.Y.İ., S.S.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept – S.Y.İ., S.S.; Design – S.Y.İ., S.S.; Supervision – S.Y.İ., S.S.; Resources – S.Y.İ., S.S.; Materials – S.Y.İ., S.S.; Data Collection and/or Processing – S.Y.İ., S.S.; Analysis and/or Interpretation – S.Y.İ., S.S.; Literature Search – S.Y.İ., S.S.; Writing Manuscript – S.Y.İ., S.S.; Critical Review – S.Y.İ., S.S.; Other – S.Y.İ., S.S.

Declaration of Interests: The authors have no conflicts of interest to declare.

Funding: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça

Artsy. (2022, Kasım 5). Recreating the Wild/Nature (Un)Spoiled: The Eco-Friendly Art of Yulia Shtern. <https://www.artsy.net/artwork/yulia-shtern-african-pied-crow-contemporary-sculpture-made-of-up-cycle-d-materials-with-stunning-texture-black-plus-red-plus-white>

Atıl, A., Gülgün, B., & Yörük, İ. (2005). Sürdürülebilir kentler ve peyzaj mimarlığı. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 42(2), 215–226.

Barrett, T. (2019). *Neden bu sanat?* (F. Candil Erdoğan, Dü., & E. Erment, Çev.). Hayalperest Yayınevi.

Brent, M. S. (2016). *Beautiful decay [Yerleştirme]*. Retrieved from <https://sarahartist.com/artwork/4000600-Beautiful-Decay-Detail.html>

Brent, M. S. (2018). *Beautiful mess [Yerleştirme]*. Retrieved from <https://sarahartist.com/artwork/4405003-Beautiful-Mess-III.html>

Brent, M. S. (2021). *A portrait of a woman and A Mother During a pandemic [heykel]*. Retrieved from <https://sarahartist.com/artwork/4932441-A-Portrait-of-a-Woman-and-A-Mother-During-a-Pandemic.html>

Brent, S. M. (2022, Aralık 6). Sarah Meyers Brent - About. Retrieved from <https://sarahartist.com/page/1-About.html>

Brown, D. (2020). Off-kilter I [heykel]. Retrieved from <https://www.darciebrownart.com/off-kilter>

Brown, D. (2020). Off-kilter II [heykel]. Retrieved from <https://www.darciebrownart.com/off-kilter>

Brown, D. (2020). Off-kilter III [heykel]. Retrieved from <https://www.darciebrownart.com/off-kilter>

Brown, D. (2020). Off-kilter VI [heykel]. Retrieved from <https://www.darciebrownart.com/off-kilter>

Brown, D. (2021). Landscape I [heykel]. Retrieved from <https://www.darciebrownart.com/landscapes-of-the-near-future>

Brown, D. (2021). Landscape II [heykel]. Retrieved from <https://www.darciebrownart.com/landscapes-of-the-near-future>

Brown, D. (2021). Landscape V [heykel]. Retrieved from <https://www.darciebrownart.com/landscapes-of-the-near-future>

Brown, D. (2022, Ekim 5). Landscapes of the near future Darice Brown. Retrieved from <https://www.darciebrownart.com/landscapes-of-the-near-future>

Cassandra. (2022, Kasım 5). Ecoart Project. Retrieved from <https://ecoartdatabase.org/en/showcase/cassandra/detail-ajax>

Castro, A. (2018). Sarah Meyers Brent. In *Garden*. Retrieved from <https://img-cache.oppcdn.com/fixd/10356/assets/r3hOcoA93rmzxnUS.pdf>

Dal, İ., & Cengiz Gökçe, G. (2019). Sürdürülebilirlik yolunda “İleri dönüşüm”: Bir atölye çalışması. *Inonu University Journal of Art and Design*, 9(20), 30–38.

Endangered. (2022, Kasım 5). Ecoart Project. Retrieved from <https://ecoartdatabase.org/en/showcase/endangered/detail-ajax>

Garland, K. (2021). All plastic is O [heykel]. Retrieved from <https://ecoartdatabase.org/en/showcase/all-plastic-is-o/detail-ajax>

Garland, K. (2021). All plastic is O [heykel]. Retrieved from <https://kimberlyjarland.wixsite.com/website-1/gallery>

Garland, K. (2022, Ekim 5). All plastic is O. Retrieved from <https://ecoartdatabase.org/en/showcase/all-plastic-is-o/detail-ajax>

Shtern, Y. (2019). African pied crow [heykel]. Retrieved from <https://gallery1202.com/art/african-pied-crow-by-yulia-shtern>

Shtern, Y. (2020). Cassandra [heykel]. Retrieved from <https://gallery1202.com/art/cassandra-by-yulia-shtern>

Temin, C. (2018). Sarah Meyers Brent natural disasters. *Sculpture Journal*, 25–27.